

Kvalificering af konsekvenser i SØM

Børn og unge med bekymrende
skolefravær

januar 2024

Publikationen er udgivet af
Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@sbst.dk
www.sbst.dk

Udgivet 13. marts 2024

Download eller se rapporten på
www.sbst.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse
af kilde.

ISBN: 978-87-94445-57-3

Indhold

Indledning	3
1. Målgruppedefinition	4
1.1. Målgruppe	4
1.2. Udfordringsbillede – årsager til fravær	5
2. Forandringsteori	7
2.1. Forandringsteori for børn og unge med bekymrende skolefravær	7
2.2. Indsatser og aktiviteter	9
2.1.1. Skoletilbud med undervisning af høj kvalitet og gode relationer	9
2.1.2. Systematisk samarbejde og koordinering af indsatser på tværs af aktører	10
2.1.3. Involvering af forældre og evt. anbringelsessteder	11
2.1.4. Inddragelse af barnets egne ønsker, synspunkter og oplevelser	12
2.3. Output, effekt og konsekvenser	12
2.3.1. Barnet/den unge lever et selvstændigt liv som voksen	13
2.3.2. Barnet/den unge er i beskæftigelse som voksen	13
2.3.3. Barnet/den unge deltager i positive fællesskaber og har nære relationer som voksen ..	14
2.3.4. Barnet/den unge er i psykisk og emotionel trivsel som voksen	15
2.3.5. Barnet/den unge er ikke i en udsat position som voksen	15
3. Kvalificering af konsekvenser	16
3.1. Viden om konsekvenser fra litteratur	16
3.1.1. Beskrivelse af viden om konsekvenser fra litteratur	17
3.2. Viden om konsekvenser fra praksis- og ekspertviden	17
3.2.1. Beskrivelse af viden om konsekvenser fra praksis- og ekspertviden	20
3.3. Opsummering af viden om konsekvenser	22
4. Anbefalede konsekvenser	25
5. Referencer	28
Bilag A: Litteratursøgning	30

Indledning

Når børn og unge med bekymrende skolefravær i grundskolen modtager virksomme indsatser, kan indsatserne rykke barnet eller den unge i en gunstig retning. Barnet eller den unge opnår højere trivsel, deltager i undervisningen og har større sandsynlighed for at gennemføre folkeskolens afgangsprøve, påbegynde en ungdomsuddannelse og være tilknyttet arbejdsmarkedet i voksenlivet.

Den Socialøkonomiske Investeringsmodel (SØM) er et beregningsværktøj til at belyse det budgetøkonomiske potentiale ved sådanne virksomme indsatser¹.

For at sikre, at viden om afledte konsekvenser i SØM er baseret på det bedst tilgængelige vidensgrundlag, foretages der kvalificering af konsekvenser for målgrupper i SØM. En beskrivelse af konceptet for kvalificering af konsekvenser i SØM fremgår af Social- og Boligstyrelsens hjemmeside².

I forbindelse med kvalificering af konsekvenser for børn og unge med bekymrende skolefravær i denne rapport, er der foretaget en litteratursøgning og -gennemgang af Social- og Boligstyrelsen. Forandringsteorien er udarbejdet med udgangspunkt i forskningsviden, viden og erfaringer fra Social- og Boligstyrelsens arbejde med at forbedre udsatte børn og unges læring samt med inddragelse af ekspert- og praksisviden fra Børns Vilkår, Dansk Socialrådgiverforening v/Rasmus Dias Tolstrup, PsykInfo Region Syddanmark, fraværskonsulent Gitte Altenburg tidligere ansat ved Slagelse Kommune og projektleder i skolefraværprojekt i samarbejde med Social- og Boligstyrelsen samt professor Mikael Thastum ved Psykologisk Institut på Aarhus Universitet. Social- og Boligstyrelsen retter i den forbindelse en stor tak til alle, der har bidraget.

¹ <https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/om-socialstyrelsens-viden/soem-og-oekonomiske-analyser/soem/vidensdatabase/vidensdatabasen-konsekvenser>

² <https://sbst.dk/udgivelser/2023/kvalificering-af-konsekvenser-i-soem-konceptbeskrivelse>

1. Målgruppedefinition

I dette kapitel præsenteres målgruppen *Børn og unge med bekymrende skolefravær*, som er genstand for denne kvalificering af konsekvenser i SØM. Fravær skal i denne sammenhæng udelukkende forstås som fravær i grundskolen, og ikke fravær på for eksempel ungdomsuddannelser. Desuden præsenteres det overordnede udfordringsbillede, der præger børn og unge med bekymrende skolefravær, og som kan være årsag til fraværet.

1.1. Målgruppe

En elev har fravær fra grundskolen, så snart eleven udebliver fra den planlagte undervisning. Fravær i folkeskolens 0.-10. klasse skal registreres inden for tre kategorier (Børne- og Undervisningsministeriet, 2023):

- Lovligt fravær på grund af sygdom, funktionsnedsættelse eller lignende.
- Lovligt fravær med skoleledelsens tilladelse (ekstraordinær frihed), hvor eleven efter forudgående anmodning har fået godkendt fravær i forbindelse med eksempelvis en særlig begivenhed eller lægebesøg.
- Ulovligt fravær, når fraværet ikke skyldes sygdom, læge- eller tandlægebesøg eller funktionsnedsættelser eller ikke på forhånd er varslet og godkendt af skolen

En elevs skolefravær er summen af de tre fraværstyper, og både sygefravær, fravær med tilladelse og ulovligt fravær kan være bekymrende.

Der findes ikke en præcis socialfaglig eller pædagogisk definition eller grænseværdi for, hvornår skolefravær er bekymrende. En vurdering af, om fraværet er bekymrende, vil altid forudsætte en individuel vurdering af det enkelte barn og barnets øvrige livssituation. Generelt kan skolefravær beskrives som bekymrende, hvis fraværet får negativ betydning for (Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, 2023):

- Elevens faglige udvikling, herunder elevens tilegnelse af kundskaber og færdigheder
- Elevens trivsel, motivation, læringsparathed og alsidige udvikling
- Andre elevers faglige udvikling og trivsel, fx når læringsmiljøet bliver negativt påvirket af elevers fravær

I forskningen bliver skolefravær ofte kategoriseret inden for forskellige typer, fx skolevægning, pjæk, forældreinitieret fravær og skoleeksklusion (Thastum, 2019). Flere forskere peger dog også på, at det er vigtigt ikke alene at forstå og definere bekymrende skolefravær ud fra mængden eller typen af fravær. Skolefravær er ikke kun bekymrende, når et barn er massivt fraværende. Fravær udvikler sig typisk gradvist, og begyndende eller periodisk fravær i mindre omfang kan også være bekymrende. Ligeledes er det vigtigt at være opmærksom på de tidlige tegn, som ofte ligger forud for det fysiske fravær. Det kan for eksempel være, at barnet oplever ubehag ved at skulle i skole, er mentalt fraværende i skolen eller har fysiske symptomer som hovedpine eller ondt i maven (Social- og Boligstyrelsen, 2022; Thastum, Johnsen, & Lomholt, 2019; Kristensen, Jensen, & Krassel, 2020)

En opmærksomhed i forbindelse med målgruppen er, at børn og unge i udsatte positioner samt børn og unge med udviklings- og opmærksomhedsforstyrrelser oftere end deres jævnaldrende oplever problemer med at komme i skole. Tal fra Social- og Boligstyrelsens hjemmeside social.dk viser, at børn og unge, som får en indsats efter barnets lov (tidligere serviceloven) samt

børn og unge med for eksempel autisme eller ADHD oftere har højere fravær end deres jævnaldrende. Hertil kommer, at børn anbragt uden for hjemmet eller med en forebyggende foranstaltning har allerede i indskolingen et lavere niveau i læsning og matematik. De trives dårligere, de oplever sjældnere, at læreren kan lide dem, og de er mere ensomme end deres jævnaldrende (Børns Vilkår og TrykFonden, 2023)³.

1.2. Udfordringsbillede – årsager til fravær

På baggrund af forskning kan der identificeres fire faktorer, der kan have betydning for udvikling af bekymrende skolefravær (Knudsen, Møller, & Graham, 2023; Knage & Kousholt, 2023):

- Faktorer hos barnet
- Faktorer hos familien
- Faktorer i skolen
- Faktorer i samfundet

Hvad angår faktorer hos barnet, har børn og unge med bekymrende skolefravær oftere psykiske diagnoser som fx angst og depression, der gør det svært for dem at deltage i undervisningen. Bekymrende skolefravær kan dog i sig selv også være med til, at børn og unge udvikler angst- og depressionslignende symptomer. Børn og unge med bekymrende skolefravær er desuden oftere udfordrede i at danne sociale relationer og har ringe tro på egen formåen (Knudsen, Møller, & Graham, 2023; Knage & Kousholt, 2023).

Hvad angår faktorer i familien og hjemmet, peger forskning på, at der er en sammenhæng mellem familiens socioøkonomiske status, forældres psykiske diagnoser samt manglende tro på forældreevne og børns sandsynlighed for at udvikle bekymrende skolefravær (Knudsen, Møller, & Graham, 2023). Der er dog kun begrænset viden om familiære årsager til langvarigt skolefravær (Knage & Kousholt, 2023). Samtidig peger Knage og Kousholt på, at årsagssammenhænge til tider kan diskuteres. For eksempel når studier viser, at forældre til elever med højt skolefravær oftere er inkonsekvente i deres håndhævelse af, at deres barn skal i skole. Ifølge Knage og Kousholt kan sammenhængen også være den omvendte, så barnets mistro fører til, at forældrene ikke oplever det som forsvarligt at presse barnet i skole og derfor accepterer, at barnet bliver hjemme (Knage & Kousholt, 2023).

Hvad angår faktorer i skolen kan skoleskift, få venner, mobning og dårlig klasseledelse spille en væsentlig rolle i forhold til bekymrende skolefravær (Knudsen, Møller, & Graham, 2023). Som fællesnævner er faktorer i skolen medvirkende årsag til mistro og manglende tilhørsforhold i skolens fællesskab. Forskning peger på, at løsningen på de skolemæssige faktorer til bekymrende skolefravær i høj grad ligger i selve skolen (Knage & Kousholt, 2023). I forlængelse af dette skal der desuden være opmærksomhed på, at skolefravær også kan hænge sammen med, at barnet ikke får det rette skoletilbud.

Hvad angår faktorer i samfundet, spiller forventninger til fremtidig uddannelse samt udbredelse af sociale medier og andre mere lystbetonede aktiviteter en væsentlig rolle i forhold til udvikling af bekymrende skolefravær (Knudsen, Møller, & Graham, 2023). Sociale medier og gaming kan dog på den anden side være en måde at opnå social kontakt i en tid, der ellers præges af social isolation som følge af den bekymrende skolefravær (Børns Vilkår & Egmont Fonden, 2020).

Samlet set kan bekymrende skolefravær forstås som barnets svar på et problem, der skal løses, men hvor hverken problemets karakter eller løsningen er givet på forhånd. Årsagen til skolefraværet er ofte sammensat og komplekst og kan relatere til både barn, familie, skole og samfund.

³ Analyser fra Socialpolitisk Redegørelse 2018 og 2019 bekræfter dette.

Samtidig peger forskning på, at netop en god skolegang er en af de mest betydningsfulde enkeltstående faktorer for, hvordan udsatte børn og unge klarer sig senere i livet og lykkes med at etablere en selvstændig voksertilværelse (Vinnerljung, Berlin, & Hjern, 2010) og (EMU - Danmarks Læringsportal, 2021). Det er derfor afgørende at sætte ind med effektive indsatser på rette tidspunkt.

2. Forandringsteori

En forandringsteori udarbejdes traditionelt for en specifik indsats for at belyse, hvordan forskellige elementer i indsatsen bidrager til de ønskede virkninger for målgruppen for indsatsen.

I SØM er de afledte konsekvenser ikke beregnet for specifikke indsætter, men derimod for målgrupper og relevante succesmål for disse målgrupper. For at anvende en forandringsteori i en SØM-kontekst er det derfor nødvendigt at udarbejde en forandringsteori for en hel målgruppe, der belyser de forventede virkninger (konsekvenser), der kan forventes af virksomme indsætter for målgruppen.

I dette kapitel fremgår en forandringsteori for børn og unge med bekymrende skolefravær, der belyser de forventede virkninger, som følger af en virkningsfuld indsats for målgruppen, og som adresserer målgruppens udfordringsbillede, der er beskrevet i kapitel 1.

Forandringsteorien vil også passe på indsætter målrettet delmålgrupper af børn og unge med bekymrende skolefravær, men der kan være forskel på den relative størrelse af de afledte konsekvenser. Som bruger af SØM bør man derfor så vidt muligt altid tilpasse disse.

2.1. Forandringsteori for børn og unge med bekymrende skolefravær

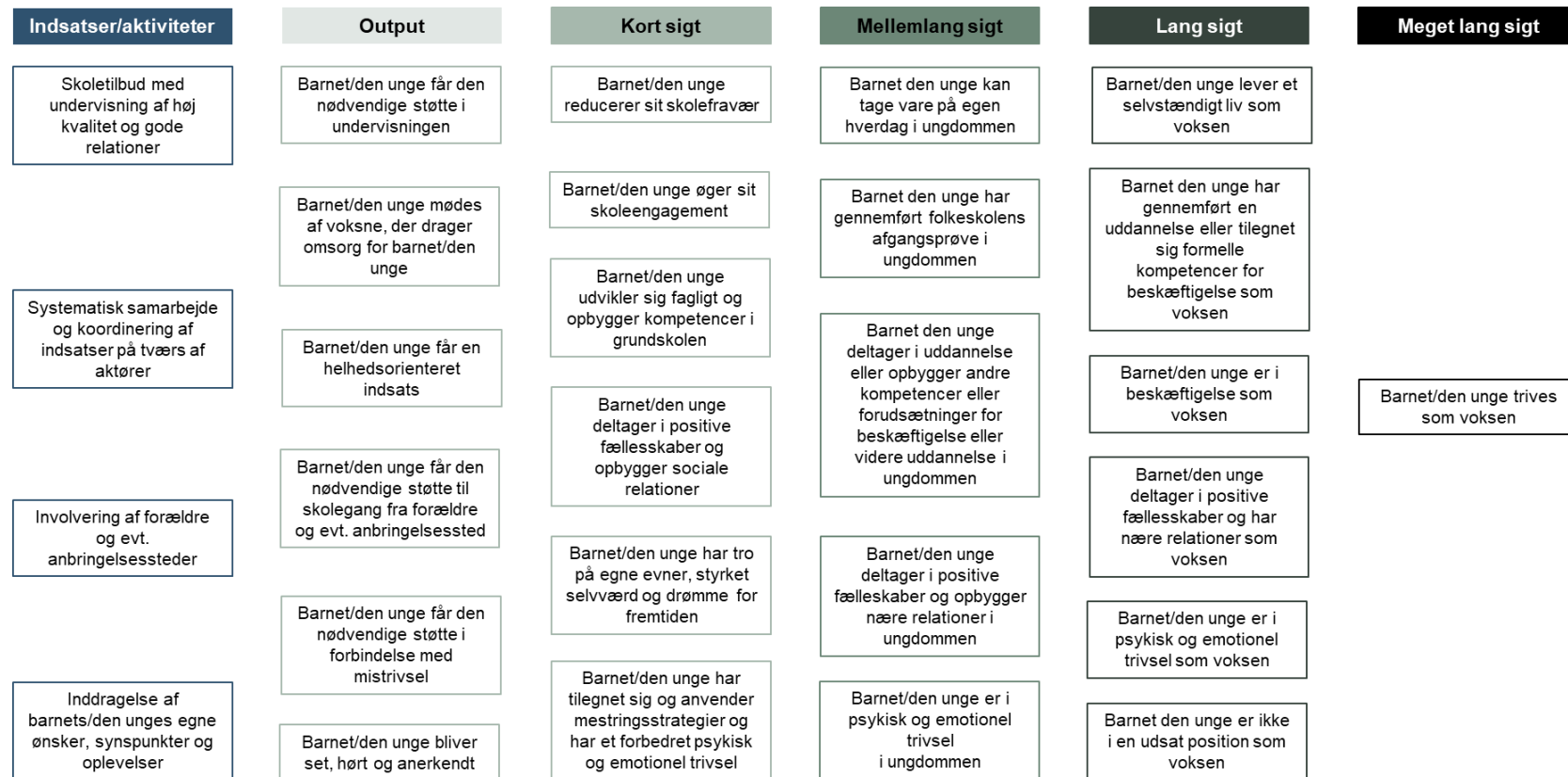
Børn og unge med bekymrende skolefravær er en heterogen målgruppe. Årsager til det bekymrende fravær kan være mangeartede. Derfor er det også svært at beskrive en generel forandringsteori for hele målgruppen. Nedenstående forandringsteori skal derfor betragtes som en overordnet gennemsnitsbetragtning.

Aktører, herunder brugere af SØM, som skal arbejde med børn og unge med bekymrende skolefravær, skal tilpasse forandringsteorien i forhold til den specifikke delmålgruppe af børn og unge med bekymrende skolefravær, fx børn og unge med autisme, de specifikke og identificerede årsager til fraværet og de metoder, der knytter sig til indsætterne. Det er også vigtigt at nævne, at barnet og den unges ønsker, synspunkter og oplevelser er afgørende for, hvilke områder der skal arbejdes med på hvilke tidspunkter i indsatsen.

Af Figur 2.1 fremgår forandringsteorien for børn og unge med bekymrende skolefravær. Der er mange sammenhænge og afhængigheder imellem elementerne i forandringsteorien, som ville gøre figuren svært læselig. Sammenhænge og afhængigheder er derfor ikke illustreret i figuren. Den detaljerede beskrivelse af de forskellige elementer og sammenhænge i forandringsteorien fremgår i stedet af de følgende afsnit.

Kvalificering af konsekvenser i SØM – Børn og unge med bekymrende skolefravær

Figur 2.1
Forandringsteori for børn og unge med bekymrende skolefravær

2.2. Indsatser og aktiviteter

Input i forandringsteorien rummer de overordnede indsatser, som skal være tilstede for at et barn eller ung får en god skolegang med de forventede virkninger, som der er opstillet i forandringsteorien.

På baggrund af viden og erfaringer fra Social- og Boligstyrelsen samt eksterne eksperter og praktikere antages de opstillede indsatser at være af væsentlig betydning for, at et barn får en skolegang hvor de, som beskrevet i folkeskolens formålsparagraf, opnår tilsigtede kompetencer og færdigheder til at kunne skabe en selvstændig voksertilværelse.

De enkelte input beskrives i det følgende én for én. I praksis vil de dog være tæt forbundne. Et input i forandringsteorien forventes derfor ikke at kunne stå alene, men vil afhængig af udfordringerne gavne barnet i et sammenspil med andre indsatser.

Der findes ikke én løsning, der afhjælper skolefravær for alle børn. Afhængigt af kompleksiteten kan den rette indsats kræve, at der bliver iværksat en indsats bestående af flere samtidige tiltag i klasselokalet, i hjemmet og individuelt til barnet, fx terapeutisk behandling. Der er derfor også brug for at betragte skolefravær som et fælles anliggende, der kræver et helhedsorienteret samarbejde på tværs af fagområder, så skole, PPR, familieafdelingen og andre relevante parter, fx psykiatrien, har fokus på både læringsmiljøet i skolen, barnets relationer til lærer og kammerater, fritidsliv, forhold i hjemmet og barnet/den unge selv.

Det er fælles for alle indsatser, at de kræver organisatoriske ressourcer, som anvendes rettidigt, inden problemerne vokser sig større, for at føre til de opstillede virkninger i forandringsteorien. Indsatserne forventes både at kunne have positiv betydning for at forebygge fravær og for at hjælpe børn og unge med bekymrende fravær.

2.1.1. Skoletilbud med undervisning af høj kvalitet og gode relationer

Trivsel og faglighed hænger sammen. Fagene udgør en meget stor del af det, børnene og det pædagogiske personale er sammen om i skolen. Det er således vigtigt at sammentænke trivsel og faglighed som en vej til at øge skoleglæde og arbejde for, at der ikke er børn, som står uden for hverken det sociale eller faglige fællesskab (EVA - Danmarks Evalueringsinstitut, 2019; Lund, 2021).

At være en del af det sociale fællesskab og have tætte relationer til andre børn og voksne i skolen har stor betydning for børn og unges skoleglæde. I forebyggelsen af fravær er gode lærer-elev-relationer særligt vigtige for udskolingselever. Forholdet til voksne påvirkes af den direkte kontakt og kommunikation, graden og hyppigheden af ros, anerkendelse, skældud og sanktioner (Klinge, 2017). Når børn oplever manglende støtte fra de voksne øger det risikoen for fravær. Fokuserer vi på relationerne til voksne og andre børn/unge kan fravær forebygges eller reduceres ved bl.a. at:

- fremme god klasseledelse, som forebygger mobning, eksklusion og uro,
- styrke relationerne mellem børn/unge og voksne,
- give social støtte til børnene,
- understøtte gode relationer mellem børnene, fællesskaber og deltagelsesmuligheder for alle børn.

Særligt gode venner og det at føle sig værdsat og accepteret har afgørende betydning for at møde op i skolen. Følelsen af ensomhed og at være ekskluderet af jævnaldrende er i studier påvist som den hyppigste årsag til ønsker om at forlade skolen (Lund, 2021).

Børn og unge med bekymrende skolefravær har oftere en mangelfuld skolegang som en konsekvens af, at barnet ikke har modtaget tilstrækkelig med undervisning. Der er risiko for, at barnet derfor ikke får tilegnet sig de kompetencer, som almindeligvis kan forventes ved grundskolens afslutning. Der tales både om:

- at barnet skal modtage den nødvendige støtte, der gør barnet i stand til at lære og tilegne sig nye færdigheder.
- at barnet skal modtage og deltage i undervisning af høj kvalitet, der er tilpasset barnets behov og forudsætninger.

Det er i sig selv ikke nok, at undervisningens faglige niveau er tilpasset barnet. Den skal også være af høj kvalitet didaktisk og pædagogisk, så barnet får gode forudsætninger for at tilegne sig faglige kompetencer, selvom barnet/den unge har faglige "huller" på grund af fravær. Teoretisk opsat i en generel didaktisk model for kvalitet i undervisningen handler kvalitet i undervisningen om det *indhold*, der undervises i, og *måden (form)* det gøres på. Dertil kommer *funktionen/brugen* af undervisningens indhold og form, der afhænger af den kontekst, som undervisningen foregår i (EMU - Danmarks Læringsportal, 2021).

Didaktikken og pædagogikken i undervisningen spiller ind på barnets lyst til at komme i skole. Skoletrivsel handler i høj grad om tilpasset undervisning. Det kan medføre skolefravær, hvis eksempelvis det faglige niveau er for lavt eller for højt, hvis undervisningen er ensformig eller der mangler differentieret, engagerende og fællesskabende undervisning (Lund, 2021).

For at børn engagerer sig i undervisningen, ser den som meningsfuld og dermed trives og udvikler sig, er det afgørende, at undervisningen imødekommer tre psykologiske behov for at opleve selvbestemmelse, kompetence og samhørighed (Klinge, 2018).

Der er behov for, at skolen tilbyder et undervisningsmiljø, der understøtter, at børn er eller igen kan blive en del af undervisningens læringsfællesskab. Når et barn får et egnet skoletilbud med tilpasset undervisning af høj kvalitet sker det på baggrund af en række forudsætninger, bl.a.:

- Der er kendskab til barnets behov, forudsætninger og ønsker
- Barnet er i det rette skoletilbud, fx et visiteret skoletilbud, hvis barnet har behov for specialundervisning.
- Det pædagogiske personale har de rette pædagogiske, didaktiske og fagfaglige kompetencer til at levere undervisning, som barnet kan profitere af, trives med og som giver barnet lyst til at lære mere.
- Der er ressourcer til, at det pædagogiske personale kan give barnet den fornødne støtte i undervisningen, så barnet føler sig hjulpet.
- Der er et inkluderende læringsmiljø med fokus på faglige og sociale deltagelsesmuligheder for alle børn.
- De fysiske rammer understøtter barnets læring.

2.1.2. Systematisk samarbejde og koordinering af indsatser på tværs af aktører

Erfaringer fra flere indsatser, fx U-start og Back to School, for udsatte børn og unge peger på, at samarbejde og koordinering på tværs af social- og skoleområdet og øvrige aktører ofte er en organisatorisk forudsætning for at lykkes med indsatser. Når et barn først er holdt op med at

komme i skole, bliver flere afdelinger i kommunen ofte involveret. Fraværet bliver et komplekst problem, der kræver, at man som kommune arbejder sammen (Børns Vilkår, 2023). Ofte vil en sag om skolefravær involvere flere forskellige forvaltninger (skole- og socialforvaltning samt sundhedsvæsenet) samt barnets skoletilbud. Udtryk som at 'falde mellem to stole' og 'for mange kokke' bliver taget i brug, når udsatte børn og unge og deres forældre skal sætte ord på deres situation og oplevelse af samarbejdet med skolen, forvaltningen eller regionen, for eksempel ved psykiske udfordringer. Forældre fortæller i interview med Børns Vilkår, at det ikke er tydeligt for dem, hvem der har ansvaret for at gøre hvad, når der er bekymring for deres barn. De oplever langstrakte forløb, hvor de venter længe på et få hjælp. Forældrene oplever, at de selv skal facilitere samarbejdet og kommunikationen på tværs af aktørerne og holde snor i forløbet. (Børns Vilkår & Egmont Fonden, 2020; Nielsen & Thastum, 2023).

For at sikre koordinering og systematisk opfølgning bør der altid være en tovholder med ansvar for løbende information og sammenhæng mellem forskellige indsatser for det enkelte barns tilbagevenden til skolen. Tovholderfunktionen kan varetages af den fagprofessionelle, der er mest relevant i det givne tilfælde. Det kan være en fordel, at det er skolelederen, så tovholderen samtidig har beslutningskompetence, men funktionen kan også varetages af for eksempel barnets kontaktlærer eller en AKT-lærer. I tilfælde, hvor familien har en sagsbehandler i kommunen, som de har en veletableret og tryk relation til, kan det også give mening, at sagsbehandleren varetager tovholderfunktionen. Tovholderen kan være med til at sikre, at alle ved, hvad de forskellige parter arbejder med, og at indsatser opleves sammenhængende for barnet og familien.

Et tæt samarbejde mellem barn, forældre, skole og øvrige involverede aktører er afgørende for både opsporing, forståelse og håndtering af bekymrende skolefravær. Når børn og unge har bekymrende skolefravær er det derfor også vigtigt, at skolen og familieafdelingen har fokus på inddragelse af både relevante fagprofessionelle, barn, forældre og eventuelt andre betydningsfulde personer i barnets netværk. Inddragelsen og samarbejdet skal baseres på nysgerrighed, så kompleksiteten i skolefraværsproblematikker imødekommes ved, at forskellige perspektiver anvendes i en helhedsorienteret indsats. Inddragelse af forskellige perspektiver og faglige kompetencer kan være afgørende for at finde gode løsninger.

For at understøtte et effektivt samarbejde, kan det være relevant, at kommunen har tværfaglig ekspertise om skolefravær – for eksempel i form af et "fraværsteam" eller særlige ressourcerpersoner – som kan hjælpe med rådgivning og håndtering af fraværindsatser på tværs af skole, PPR, familieafdeling og evt. andre aktører.

2.1.3. Involvering af forældre og evt. anbringelsessteder

Et godt samarbejde mellem forældre og skole øger chancerne for, at barnet kan komme tilbage i skole. Forældrenes viden om deres børn og deres trivsel er vigtig viden, når udvikling af skolefravær skal forebygges og håndteres. Derfor er det centralt, at skolen inddrager forældrene tæt og beder dem om hjælp til, hvordan skolen kan øge barnets trivsel og skoleglæde. Forældrene er en ressource og kan for eksempel have viden om interesser og relationer, som skolen ikke kender til. Samtidig må skolen tydeliggøre over for forældrene, at de påtager sig ansvaret for at iværksætte relevante indsatser i skolen, som forældrene er med til at kvalificere. Når skolen tager ansvaret er det med til at lette presset på forældrene. Forældrene kan i stedet koncentrere sig andre opgaver, fx i hjemmet. Forældresamarbejdet er karakteriseret som et responsivt forældresamarbejde, hvor indsatser i skolen tager afsæt i forældre og barnets perspektiver, behov og drømme (Lund, 2021). Også for anbragte børn og unge med skolefravær er det vigtigt med inddragelse af anbringelsesstedets perspektiver (Rambøll, 2021).

Børns Vilkår har på baggrund af forskning og viden om fravær udarbejdet temaer med principper, der kan inspirere til udvikling af lokal praksis for forældresamarbejde i fraværssager for kommunen samlet set, dvs. både forvaltning og skole som nedenfor sammenfattes som 'vi':

Der er behov for, at skolen tilbyder et undervisningsmiljø, der understøtter, at børn er eller igen kan blive en del af undervisningens læringsfællesskab. Når et barn får et egnet skoletilbud med tilpasset undervisning af høj kvalitet, sker det på baggrund af en række forudsætninger (Børns Vilkår, 2023), bl.a.:

- Vores tilgang til samarbejdet med forældre i sager om skolefravær er professionel og fagligt funderet
- Vi har faste procedurer, der sikrer tidlig hjælp og rådgivning til forældre med børn med begyndende skolefravær
- Vores møder med børn og forældre er baseret på respekt, og det er tydeligt, hvad der skal foregå på mødet, og hvordan der følges op
- Vi inddrager forældre og anser deres viden som værdifuld viden

2.1.4. Inddragelse af barnets egne ønsker, synspunkter og oplevelser

Børn og unge skal inddrages, og alle børn har ret til at blive hørt i beslutninger, som vedrører dem.

Fagprofessionelle på tværs af skole, PPR og familieafdeling skal sikre, at børn og unge inddrages. Det gælder også ved bekymrende skolefravær. Barnet og den unge har ressourcer og viden, der er væsentlig for, hvordan skolefraværet måske kan afhjælpes.

For børn og unge med bekymrende skolefravær skal inddragelsen blandt andet afspejles i, at fagprofessionelle spørger ind til og lytter til barnets oplevelser, så barnets perspektiv bliver afsat for forståelsen af, hvorfor barnet ikke kommer i skole eller mistrives i skolen. Skolefravær er barnets eller den unges løsning på et problem. Det er vigtigt at være nysgerrig på årsager og forhold på tværs af skole, hjem, fritid og barn.

Ved valg, tilrettelæggelse, gennemførelse og opfølgning på indsatser er det ligeledes væsentligt at tage udgangspunkt i barnets motivation og ressourcer, så barnet oplever ejerskab og tro på indsatsens betydning. Ved at koble sig på barnets perspektiv og forandringsidé, kan barnet få lettere ved at bakke op om beslutninger, og det kan skabe ejerskab hos barnet, når formulering af målsætninger, tilrettelæggelse af læringsmiljøer samt den løbende opfølgning og justering heraf sker med afsæt i barnets perspektiv. Dertil kommer, at bare det at opleve at blive taget alvorligt i sig selv gør en positiv forskel. Det øger elevernes trivsel, tillid og oplevelse af tilhør, samt motiverer for mere aktiv deltagelse på fællesskabets præmisser (EMU - Danmarks Læringsportal, 2020).

Samlet set skal både barnet og familien opleve, at de bliver lyttet til og tilbudt den fornødne støtte, men i inddragelsen af barnet eller den unge skal der samtidig være opmærksomhed på, at barnets perspektiv ikke nødvendigvis er det samme som forældrenes perspektiv eller lærernes og pædagogernes perspektiv.

2.3. Output, effekt og konsekvenser

Det overordnede langsigtede formål med indsatser, der skal reducere fraværet for børn og unge med bekymrende skolefravær er, at børnene oplever at trives i voksenlivet. Heri forstået, at man som individ føler at have overskud, gåpåmod, handlekraft og livsglæde (Jørgensen, 2023).

Det overordnede, langsigtede mål forventes at kunne opnås via en række identificerede langsigtede delmål for indsatser målrettet børn og unge med bekymrende skolefravær, som er:

- 1) Barnet/den unge lever et selvstændigt liv som voksen
- 2) Barnet/den unge har gennemført en uddannelse eller tilegnet sig formelle kompetencer for beskæftigelse som voksen
- 3) Barnet/den unge er i beskæftigelse som voksen
- 4) Barnet/den unge deltager i positive fællesskaber og har nære relationer som voksen
- 5) Barnet/den unge er i mental trivsel som voksen
- 6) Barnet/den unge er ikke i en udsat position som voksen

I det følgende gennemgås forandringskæderne for de langsigtede delmål særskilt med undtagelse af delmål 2, der beskrives via delmål 3.

2.3.1. Barnet/den unge lever et selvstændigt liv som voksen

En central forudsætning for at trives i voksenlivet er, at man lever et selvstændigt liv og kan varetage de praktiske opgaver, der er forbundet med et hverdagsliv, herunder fx oprydning, rengøring, madlavning, transport og at betale regninger.

Dette kræver, at man allerede fra ungdommen opbygger erfaringer med at tage vare på de praktiske opgaver, der løbende opstår som følger af, at man bliver ældre.

For at tage vare på egen hverdag i ungdommen skal man have tro på egne evner samt have selvværd og drømme om et selvstændigt liv i voksenalderen.

Dette opnås bl.a. ved, at man udvikler sig fagligt og opbygger kompetencer i grundskolen (via reduceret skolefravær og øget skoleengagement), at man deltager i positive fællesskaber samt tilegner sig og anvender mestringsstrategier i barn- og ungdom. Desuden opnås det ved, at barnet/den unge som en del af den virksomme indsats bliver set, hørt og anerkendt såvel i som uden for skolen.

En anden vej og god forudsætning for at opnå et selvstændigt liv i voksenalderen er, at man er i beskæftigelse og modtager en lønindkomst. Et job kan desuden give erfaringer med praktiske opgaver, som kan overføres til det bredere hverdagsliv.

Hvis børn og unge med bekymrende skolefravær har behov for praktisk støtte i voksenlivet, skal de naturligvis modtage dette. En virksom indsats over for målgruppen skal dog gerne bidrage til, at færre har behov for praktisk støtte, og at de, der har behov for støtte, har mindre behov, end de ellers ville have haft uden indsatsen.

2.3.2. Barnet/den unge er i beskæftigelse som voksen

En af de helt centrale årsager til at iværksætte indsatser over for børn og unge med bekymrende skolefravær er, at fravær fra undervisning i grundskolen resulterer i lavere karakterer ved folkeskolens afgangsprøve (Kristensen, Jensen, & Krassel, 2020). Dette medfører lavere uddannelsesniveau og mindre grad af beskæftigelsestilknytning som voksen (Vinnerljung, Berlin, & Hjern, 2010).

En god forudsætning for at trives i voksenlivet er, at man er i beskæftigelse. For at være i beskæftigelse er det ligeledes en god forudsætning, men dog ikke en nødvendighed, at man har

en uddannelse eller anden formel kompetence, som man har tilegnet sig i ungdommen eller som voksen.

For at påbegynde en uddannelse eller tilegne sig kompetencer kræver det, at man enten har bestået folkeskolens afgangsprøve eller som minimum, at man har udviklet sig fagligt og tilegnet sig kompetencer i grundskolen (via reduceret skolefravær og øget skoleengagement). Desuden er det en god forudsætning for uddannelse/tilegnelse af andre kompetencer, at barnet/den unge har tro på egne evner, selvværd og drømme om for fremtiden.

Tro på egne evner, selvværd og drømme om for fremtiden kan opnås ved, at man udvikler sig fagligt og opbygger kompetencer i grundskolen samt at man deltager i positive fællesskaber og tilegner sig og anvender mestringsstrategier i barn- og ungdom. Desuden opnås det ved, at barnet/den unge, som en del af den virksomme indsats, bliver set, hørt og anerkendt såvel i som uden for skolen.

Det er væsentligt at pointere, at ikke alle i målgruppen vil kunne varetage beskæftigelse på ordinære vilkår i voksenlivet. En virksom indsats over for målgruppen skal dog gerne bidrage til, at den enkeltes beskæftigelsespotentialer udfoldes med de eventuelt relevante støtteforanstaltninger, der er nødvendige herfor.

2.3.3. Barnet/den unge deltager i positive fællesskaber og har nære relationer som voksen

For at trives i voksenlivet har de fleste mennesker brug for nære relationer. Nære relationer kan give følelsen af tilhørsforhold, støtte, kærlighed og socialt samvær. Behovet varierer fra person til person, men samlet set er nære relationer vigtige for at trives mentale, følelsesmæssige og fysiske trivsel.

Opbygning af nære relationer kan ske ved, at man både i barn- og ungdommen samt i voksenlivet deltager i positive fællesskaber. Positive fællesskaber omfatter fællesskaber med tryk og ligeværd, hvor medlemmerne føler sig værdsatte, respekterede og inkluderede.

Deltagelse i positive fællesskaber og opbygning af relationer understøttes af, at barnet/den unge har tro på egne evner, selvværd og drømme om for fremtiden, og derigennem bidrager til fællesskabet. Omvendt understøtter nære relationer også tro på egne evner, selvværd og drømme for fremtiden.

Igen forudsætter tro på egne evner, selvværd og drømme om for fremtiden at man udvikler sig fagligt og opbygger kompetencer i grundskolen, at man deltager i positive fællesskaber samt at man tilegner sig og anvender mestringsstrategier i barn- og ungdom. Desuden opnås tro på egne evner, selvværd og drømme om for fremtiden ved, at barnet/den unge som en del af den virksomme indsats bliver set, hørt og anerkendt såvel i som uden for skolen.

Endelig er en god forudsætning for at deltage i sociale fællesskaber og opbygge sociale relationer, at barnet/den unge, som en del af en virksom indsats, mødes af voksne, der drager omsorg.

2.3.4. Barnet/den unge er i psykisk og emotionel trivsel som voksen

En forudsætning for at trives i voksenlivet er, at man er i psykisk og emotionel trivsel. Heri forstås en tilstand af velbefindende, hvor individet kan udfolde sine evner, håndtere dagligdags udfordringer og stress samt at indgå i fællesskaber med andre mennesker (Sundhedsstyrelsen, 2024).

For at være i psykisk og emotionel trivsel i voksenlivet er det en god forudsætning, at den virk-
somme indsats målrettet børn og unge med bekymrende skolefravær bidrager til at opnå psy-
kisk og emotionel trivsel i ungdommen, som igen forudsætter, at man har tilegnet sig mestrings-
strategier og anvender disse, og at man har tro på egne evner, selvværd og drømme om for
fremtiden. En anden god forudsætning for at være i psykisk og emotionel trivsel i voksenlivet er,
at man deltager i positive sociale fællesskaber og har nære relationer.

For at være i psykisk og emotionel trivsel i ungdommen vil det typisk kræve, at en virksom ind-
sats bidrager med mestringsstrategier, som barnet/den unge kan anvende.

Tro på egne evner, selvværd og drømme for fremtiden vil typisk være understøttet af, at man
udvikler sig fagligt og opbygger kompetencer i grundskolen, at man deltager i positive fælles-
skaber, samt at man igen tilegner sig og anvender mestringsstrategier i barn- og ungdom.

2.3.5. Barnet/den unge er ikke i en udsat position som voksen

Forskning viser, at udsatte børn og unge har væsentlig større sandsynlighed for også at havne i
en udsat position i voksenlivet end deres jævnaldrende (Benjaminsen & Enemark, 2017;
Brøndum, 2018; Jacobsen & Nandrup, 2023). Børn og unge med langvarigt bekymrende fravær
kan betragtes som udsatte på grund af deres manglende skolegang. Indsatser målrettet børn
og unge med bekymrende skolefravær skal derfor understøtte, at barnet eller den unge kommer
ind på en positiv livsbane og undgår at havne i en udsat position i voksenlivet, herunder i fx mis-
brug, hjemløshed og kriminalitet.

For at trives i voksenlivet skal barnet/den unge ikke være i en udsat position som voksen – og
omvendt vil det typisk også være en god forudsætning at trives for ikke at havne i en udsat posi-
tion. En forudsætning for, at barnet/den unge ikke er i en udsat position som voksen, er, at bar-
net/den unge er i psykisk og emotionel trivsel samt deltager i sociale fællesskaber og har nære
relationer i voksenlivet. Desuden er det typisk en god forudsætning, at barnet/den unge er i be-
skæftigelse som voksen.

3. Kvalificering af konsekvenser

I dette kapitel foretages en litteraturgennemgang med henblik på at belyse, hvad litteraturen indeholder af viden om betydningen af virksomme indsatser eller progression for målgruppen på offentlige ydelser og aktiviteter (konsekvenser som indgår i SØM).

Herefter omsættes forandringsteorien fra kapitel **Fejl! Henvisningskilde ikke fundet.** til den forventede betydning for konsekvenser som indgår i SØM.

3.1. Viden om konsekvenser fra litteratur

I forbindelse med kvalificering af konsekvenser for børn og unge med bekymrende skolefravær er der foretaget en søgning og efterfølgende gennemgang af litteratur, der belyser effekter og konsekvenser, der følger af, at børn og unge med bekymrende skolefravær opnår progression – uafhængigt af om dette sker gennem en indsats, eller om årsagen hertil er ukendt.

Der er primært lagt fokus på skandinaviske kilder i litteratursøgningen, da resultaterne fra disse kilder vurderes at være mest relevante i en dansk kontekst.

Der er anvendt følgende afgrænsninger for litteratursøgningen:

1. Kilder:

- Børne- og Undervisningsministeriet (buv.m.dk)
- Børns Vilkår (bornsvilkar.dk)
- Center for Psykologisk Behandling til Børn og Unge (CEBU), Psykologisk Institut, Aarhus School of Business and Social Sciences, Aarhus Universitet (psy.au.dk/cebu/om-vores-forskning/videnskabelige-artikler)
- Danmarks Lærerforening (dlf.org)
- EVA – Danmarks Evalueringsinstitut (eva.dk)
- Folkeskolen (folkeskolen.dk)
- Kommunernes Landsorganisation (KL) (kl.dk)
- VIVE – Det Nationale Videnscenter for Velfærd (vive.dk)
- Bibliotek.dk (bibliotek.dk)
- Danmarks Forskningsportal (NORA) (forskningsportal.dk)
- Udvalgte norske databaser og hjemmesider (se Bilag A for listen herover)
- Udvalgte svenske databaser og hjemmesider (se Bilag A for listen herover)
- Udvalgte internationale databaser (se Bilag A for listen herover)

2. Tidsmæssig afgrænsning:

- 2013-2023

3. Emner:

- Kvantitativ viden om sammenhængen mellem indsats eller progression for målgruppen og forbrug af offentlige ydelser og aktiviteter

4. Målgruppe:

- Børn og unge med bekymrende skolefravær

Litteratursøgningen gav i alt 112 publikationer. Publikationerne er blevet gennemgået med henblik på at vurdere relevans i forhold til at basere sig på kvantitativ viden og belyser progression for børn og unge med bekymrende skolefravær. Gennemgangen har resulteret i 3 relevante publikationer.

Hver af de relevante publikationer er gennemgået for at afsøge, hvilke typer af konsekvensområder de belyser progression indenfor. Et overblik over konsekvensområderne i SØM, hvilke publikationer fra litteraturgennemgangen der belyser progression herfor, og hvor sikker denne viden vurderes at være, fremgår af bilag A.

I afsnit 3.1.1 nedenfor er det beskrevet, hvad litteraturen siger om betydningen af virksomme indsatser eller progression for målgruppen på de forskellige konsekvensområder i SØM.

3.1.1. Beskrivelse af viden om konsekvenser fra litteratur

Grundskole

Litteratur fra USA peger på at 13 pct. af de elever, der havde 20 pct. eller mere fravær, ikke gennemførte grundskolen på normeret tid (Balfanz, Herzog, & Mac Iver, 2007). Studiet er baseret på et longitudinalt data og følger eleverne fra 6. klasse i Philadelphias skoledistrikt.

Uddannelse

Litteratur fra Storbritannien finder at elever, der i udskolingen har højt ulovligt fravær i mindre grad fortsætter på en uddannelse efter grundskolen sammenlignet med elever der aldrig har ulovligt fravær (Attwood & Croll, 2006). Grundlaget for studiet bygger på selvrapporteret svar fra en årlig landsdækkende spørgeskemaundersøgelse.

Beskæftigelse

Litteratur fra Storbritannien peger på at elever i udskolingen, der ofte havde ulovligt fravær, er 10 gange mindre i job sammenlignet med elever, der aldrig havde ulovligt fravær (Attwood & Croll, 2006). Grundlaget for studiet bygger på selvrapporteret svar fra en årlig landsdækkende spørgeskemaundersøgelse.

Indkomstoverførsler

Der foreligger ikke viden fra litteraturen om, hvordan progression for målgruppen påvirker målgruppens brug af indkomstoverførsler.

Beskæftigelsesindsatser

Der foreligger ikke viden fra litteraturen om, hvordan progression for målgruppen påvirker målgruppens brug af beskæftigelsesindsatser.

Sundhedsyndelser

Litteratur fra Danmark peger på, at børn og unge med bekymrende skolefravær har tegn på flere angst- og depressionssymptomer, men også at disse symptomer kan falde ved hjælp af interventioner, hvis formål er at mindske problematisk skolefravær (Lomholt, et al., 2020). Der foreligger dog ikke viden om, hvorvidt dette har konsekvenser for forbruget af sundhedsyndelser.

Sociale indsatser og ydelser

Der foreligger ikke viden fra litteraturen om ændringer i forbruget af sociale indsatser og ydelser som følge af, at målgruppen oplever en positiv progression.

Politi, retsvæsen og kriminalforsorg

Der foreligger ikke viden fra litteraturen om, hvordan progression for målgruppen påvirker målgruppens kontakt med politi, retsvæsen og kriminalforsorg.

3.2. Viden om konsekvenser fra praksis- og ekspertviden

Forandringsteorien i kapitel 2 belyser de forventede virkninger af en virksom indsats for en gennemsnitlig person i målgruppen af børn og unge med bekymrende skolefravær på kort, mellem-langt og lang sigt.

For at gøre forandringsteorien anvendelig i en SØM-kontekst, er forandringsteorien oversat til (forventede) betydninger for effekter og konsekvenser for målgruppen i SØM. Oversættelsen er foretaget med udgangspunkt i forandringsteoriens kapitel 2 med inddragelse af praksis- og ekspertviden fra Social- og Boligstyrelsen, Børns Vilkår, Rasmus Dias Tolstrup v/Dansk Socialrådgiverforening, PsykInfo Region Syddanmark, fraværskonsulent Gitte Altenburg og professor Mikael Tastum.

Ikke alle dimensioner i forandringsteorien er relevante i en SØM-kontekst, blandt andet fordi SØM er en budgetøkonomisk beregningsmodel, der kun belyser de afledte budgetøkonomiske konsekvenser for det offentlige. For eksempel er deltagelse i meningsfulde fællesskaber i ungdommen og voksenlivet ikke noget, der direkte kan aflæses i de offentlige budgetter og medregnes dermed ikke i SØM.

Den oversatte forandringsteori belyser, hvilke konsekvensområder der typisk påvirkes som følge af en virksom indsats for en gennemsnitlig borger i målgruppen.

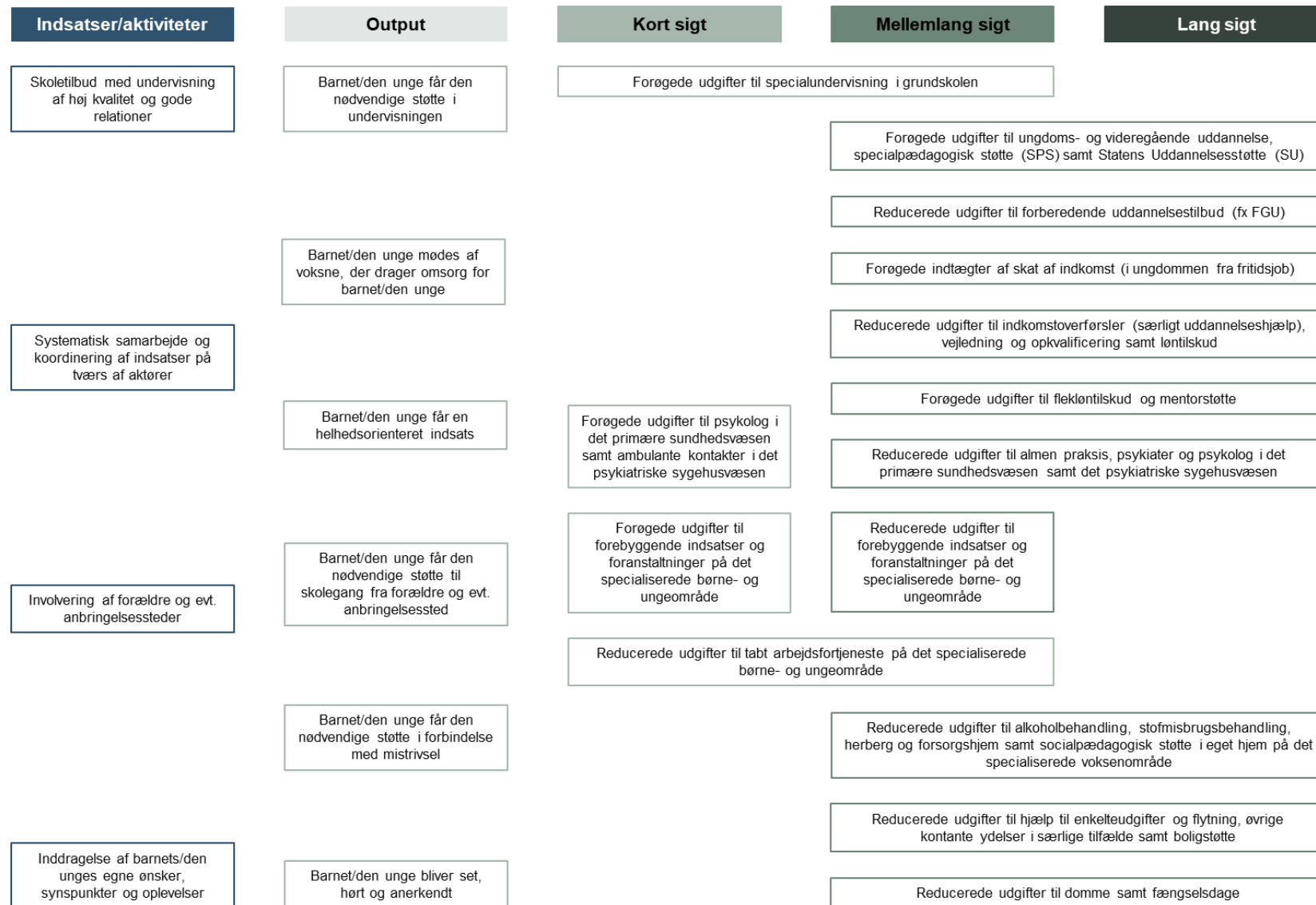
I forbindelse med udarbejdelse af SØM-beregninger er det dog vigtigt at tage nøje stilling til den specifikke undermålgruppe af børn og unge med bekymrende skolefravær, man arbejder med, for at få et præcist estimat. For eksempel vil en målgruppe med langvarig bekymrende fravær typisk have en "længere" vej gennem forandringsteorien end en målgruppe med korterevarende bekymrende fravær. Det er også vigtigt at overveje specifikke lokale forhold i indsatsen.

Af Figur 3.1 nedenfor fremgår forandringsteorien oversat til betydning for konsekvenser i SØM. Hensigten er, at forandringsteorien fra kapitel 2 og nedenstående oversættelse til betydning for SØM-konsekvenser skal stå ved siden af hinanden, så den faglige forandringsteori forklarer kæderne i den oversatte forandringsteori. En detaljeret beskrivelse af betydningen af forandringsteorien for konsekvensområder i SØM fremgår af afsnit 3.2.1.

Kvalificering af konsekvenser i SØM – Børn og unge med bekymrende skolefravær

Figur 3.1

Forandringsteori for børn og unge med bekymrende skolefravær oversat til betydning for konsekvenser i SØM

3.2.1. Beskrivelse af viden om konsekvenser fra praksis- og ekspertviden

Grundskole

Der kan for dele af målgruppen være et behov for ekstra støtte i undervisningen på bagkant af en virksom indsats for at sikre, at barnet/den unge fastholder et højt fremmøde og trives i undervisningen. På kort og mellemlangt sigt vil der derfor typisk være stigende udgifter til specialundervisning, herunder særligt specialundervisning i almen klasse, men potentielt også specialundervisning i specialklasse.

Uddannelse

Som en del af, at barnet møder op og deltager i undervisningen, øges sandsynligheden for at gennemføre og bestå folkeskolens afgangsprøve og dermed indgå i efterfølgende uddannelses-tilbud i ungdommen.

På mellemlangt og langt sigt vil der derfor typisk være stigende udgifter til både ordinær ungdomsuddannelse og videregående uddannelse. Omvendt er der typisk færre udgifter til forberedende uddannelses-tilbud, fx forberedende grunduddannelse (FGU), da målgruppen ikke længere har behov for at et sådan tilbud for at kunne påbegynde en ungdomsuddannelse.

Som følger af, at flere påbegynder en ordinær ungdomsuddannelse og videregående uddannelse, vil flere modtage SU. En del af målgruppen vil desuden have behov for specialpædagogisk støtte (SPS), hvorfor udgifterne hertil typisk stiger.

Der forventes ikke at være nogle konsekvenser forbundet med særlig tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU), da målgruppen for STU er unge, der ikke kan gennemføre en anden ungdomsuddannelse selv om den unge modtager specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand (Børne- og Undervisningsministeriet, 2023).

Beskæftigelse

På kort og mellemlangt sigt vil målgruppen, som følger af at have modtaget en virksom indsats, typisk i højere grad kunne indgå i sociale fællesskaber og fx varetage et fritidsjob og betale skat heraf. På mellemlangt og langt sigt vil målgruppen, som følger af en virksom indsats og et følgende højere uddannelsesniveau, i højere grad være i beskæftigelse og betale skat heraf.

Indkomstoverførsler

På mellemlangt og langt sigt vil udgifter til indkomstoverførsler til ledige, særligt uddannelseshjælp, være lavere. Dette fordi en virksom indsats over for målgruppen øger sandsynligheden for at være i uddannelse eller beskæftigelse.

Beskæftigelsesindsats

På mellemlangt og langt sigt vil der typisk være færre udgifter til vejledning og opkvalificering samt løntilskud, da flere, som følger af blandt andet højere uddannelsesniveau, er i beskæftigelse og dermed ikke har behov for sådanne beskæftigelsesrettede indsatser. Omvendt kan der være øgede udgifter til fleksjob og mentorstøtte, da ikke alle i målgruppen vil have mulighed for at indgå på det ordinære arbejdsmarked uden støtte hertil.

Sundhedsydelse

På kort sigt vil der typisk være flere udgifter til psykolog i det primære sundhedsvæsen samt ambulante kontakter til de psykiatriske sygehuse som følger af, at en del af målgruppen vil have behov for at få behandlet deres psykiske udfordringer.

På mellemlangt og langt sigt må der dog forventes færre udgifter til almen praksis, psykiater og psykolog i det primære sundhedsvæsen samt kontakter til det psykiatriske sygehusvæsen, da målgruppen, som følge af en virksom indsats, får et forbedret psykisk velbefindende og kommer i mental trivsel.

Sociale indsatser og ydelser

På kort og mellemlangt sigt vil der typisk være færre udgifter til tabt arbejdsfortjeneste, da barnet/den unges forældre ikke længere har behov for at være hjemme med barnet/den unge. Der kan dog være flere udgifter til forebyggende indsatser og hjemmebaserede foranstaltninger på socialområdet på kort sigt, da der kan være behov for at understøtte at barnet/den unge fastholder et lavt skolefravær.

På mellemlangt og måske særligt lang sigt vil der typisk være færre udgifter til forebyggende indsatser og foranstaltninger på børne- og ungeområdet, alkohol- og stofmisbrugsbehandling, herberg og forsorghjem samt specialpædagogisk støtte i eget hjem. Dette fordi barnet/den unge kommer ind på denne rette livsbane og ikke havner i en social udsat position som voksen. Desuden kan der være færre udgifter til en række kontante ydelser i særlige tilfælde samt boligstøtte.

Politi, retsvæsen og kriminalforsorg

Når barnet/den unge kommer ind på en positiv livsbane, som følge af en virksom indsats over for målgruppen, vil der typisk være færre udgifter til politi, retsvæsen og kriminalforsorg på mellemlangt og særligt langt sigt.

Øvrige offentlige ydelser og aktiviteter

På kort og mellemlangt sigt kan der, som følge af, at barnet har modtaget en virksom indsats, være øgede udgifter til PPR for at afklare barnets støttebehov.

Som følge af, at forældrene ikke længere har behov for at modtage tabt arbejdsfortjeneste, vil forældrene være i beskæftigelse og betale skat af indkomst. Desuden kan forældre såvel som søskende opleve forbedret mental trivsel som følge af, at barnet/den unge med bekymrende skolefravær, også opnår forbedret mental trivsel. Dette kan potentielt afspejles i et reduceret forbrug af sundhedsvæsenet, fx reduceret behov for kontakt med psykolog i den primære sundhedssektor.

Sidst, men ikke mindst, kan der være generationelle effekter af at reducere skolefraværet for børn og unge med bekymrende skolefravær, idet de selv kan forventes at blive bedre til at håndtere eventuelt bekymrende skolefravær hos deres børn og dermed bryde "sociale arv".

3.3. Opsummering af viden om konsekvenser

Af Tabel 3.1 nedenfor fremgår en opsummering af viden fra litteratur samt praksis- og ekspertviden om betydningen af virksomme indsatser eller progression for børn og unge med bekymrende skolefravær på forskellige offentlige ydelser og aktiviteter i SØM.

I tabellen beskrives for hver offentlig ydelse og aktivitet, om der i henholdsvis litteraturen og praksis- og ekspertviden er belæg for en forøgelse eller en reduktion som følge af en virksom indsats/progression for målgruppen. Hvis der ikke er litteratur om konsekvenser, angives "Ingen viden" i tabellen. Desuden angives med farvekoder, om konsekvensen har en positiv (grøn), negativ (rød) eller ingen (gul) budgetøkonomisk betydning for det offentlige.

Tabel 3.1
Opsummering af viden fra litteratur samt praksis- og ekspertviden om betydningen af virksomme indsatser/progression for børn og unge med bekymrende skolegang på offentlige ydelser og aktiviteter i SØM

Offentlig ydelse/aktivitet	Litteratur	Praksis- og ekspertviden
Grundskole		
- Grundskole 0.-9. klasse, almen	Reduktion	Ikke relevant
- Grundskole 10. klasse, almen	Ingen viden	Ikke relevant
- Specialundervisning inkluderet i almenklasse	Ingen viden	Forøgelse
- Specialundervisning i specialklasse	Ingen viden	Forøgelse
- Specialskole	Ingen viden	Ikke relevant
Uddannelse		
- Forberedende uddannelsesstilbud	Ingen viden	Reduktion
- Særlig tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU)	Ingen viden	Ikke relevant
- Ordinær ungdomsuddannelse	Forøgelse	Forøgelse
- Videregående uddannelse	Forøgelse	Forøgelse
- Statens uddannelsesstøtte mv.	Forøgelse	Forøgelse
Beskæftigelse		
- Skat af indkomst	Forøgelse	Forøgelse
Indkomstoverførsler		
- Uddannelseshjælp	Ingen viden	Reduktion
- Kontanthjælp	Ingen viden	Reduktion
- Øvrige midlertidige indkomstoverførsler	Ingen viden	Reduktion
- Førtidspension mv.	Ingen viden	Reduktion

(tabellen fortsættes på næste side)

Kvalificering af konsekvenser i SØM – Børn og unge med bekymrende skolefravær

Offentlig ydelse/aktivitet	Litteratur	Praksis- og ekspertviden
Beskæftigelsesindsatser		
- Vejledning og opkvalificering	Ingen viden	Reduktion
- Løntilskud	Ingen viden	Reduktion
- Fleksløntilskud	Ingen viden	Forøgelse
- Mentorstøtte	Ingen viden	Forøgelse
- Øvrige beskæftigelsesrettede indsatser	Ingen viden	Ikke relevant
Sundhedsydelse		
- Primær sundhedsvæsen, almen praksis	Ingen viden	Reduktion
- Primær sundhedsvæsen, psykiater	Ingen viden	Reduktion
- Primær sundhedsvæsen, psykolog	Ingen viden	Kort sigt: Forøgelse Mellemlang og lang sigt: Reduktion
- Primær sundhedsvæsen, fysioterapeut	Ingen viden	Ikke relevant
- Primær sundhedsvæsen, øvrige specialer	Ingen viden	Ikke relevant
- Somatisk ambulanssygehuskontakt	Ingen viden	Ikke relevant
- Somatisk skadestuekontakt	Ingen viden	Ikke relevant
- Somatisk sygehusindlæggelse	Ingen viden	Ikke relevant
- Psykiatrisk ambulanssygehuskontakt	Ingen viden	Kort sigt: Forøgelse Mellemlang og lang sigt: Reduktion
- Psykiatrisk skadestuekontakt	Ingen viden	Reduktion
- Psykiatrisk sygehusindlæggelse	Ingen viden	Reduktion
- Tilskud til receptpligtig medicin, psykofarmaka	Ingen viden	Reduktion
- Tilskud til receptpligtig medicin, øvrige lægemidler	Ingen viden	Ikke relevant
Sociale indsatser og ydelser		
- Forebyggende indsatser, 0-17 år	Ingen viden	Kort sigt: Forøgelse Mellemlang og lang sigt: Reduktion
- Hjemmebaserede foranstaltninger, 0-17 år	Ingen viden	Kort sigt: Forøgelse Mellemlang og lang sigt: Reduktion
- Anbringelse i slægt og netværk, 0-17 år	Ingen viden	Ikke relevant
- Anbringelse i familiepleje, 0-17 år	Ingen viden	Ikke relevant
- Anbringelse på institution, 0-17 år	Ingen viden	Ikke relevant

(tabellen fortsættes på næste side)

Kvalificering af konsekvenser i SØM – Børn og unge med bekymrende skolefravær

Offentlig ydelse/aktivitet	Litteratur	Praksis- og ekspertviden
Sociale indsatser og ydelser (fortsat)		
- Hjemmebaserede foranstaltninger, 18-22 år	Ingen viden	Reduktion
- Anbringelse i slægt og netværk, 18-22 år	Ingen viden	Ikke relevant
- Anbringelse i familiepleje, 18-22 år	Ingen viden	Ikke relevant
- Anbringelse på institution, 18-22 år	Ingen viden	Ikke relevant
- Alkoholbehandling	Ingen viden	Reduktion
- Stofmisbrugsbehandling	Ingen viden	Reduktion
- Herberg og forsorgshjem	Ingen viden	Reduktion
- Socialpædagogisk støtte i eget hjem	Ingen viden	Reduktion
- Midlertidige botilbud	Ingen viden	Ikke relevant
- Længerevarende botilbud	Ingen viden	Ikke relevant
- Botilbudslignende tilbud	Ingen viden	Ikke relevant
- Aktivitets- og samværstilbud samt beskyttet beskæftigelse	Ingen viden	Ikke relevant
- Tilskud til personlig og praktisk hjælp	Ingen viden	Ikke relevant
- Borgerstyret Personlig Assistance (BPA)	Ingen viden	Ikke relevant
- Ledsageordning mv.	Ingen viden	Ikke relevant
- Tabt arbejdsfortjeneste	Ingen viden	Reduktion
- Merudgiftsydelse til børn	Ingen viden	Ikke relevant
- Merudgiftsydelse til voksne	Ingen viden	Ikke relevant
- Hjælp til enkeltudgifter	Ingen viden	Reduktion
- Øvrige kontante ydelser i særlige tilfælde	Ingen viden	Reduktion
- Boligstøtte	Ingen viden	Reduktion
Politi, retsvæsen og kriminalforsorg		
- Dom for volds- og sædelighedsforbrydelser	Ingen viden	Reduktion
- Dom for indbrud, tyveri og hærværk	Ingen viden	Reduktion
- Dom for overtrædelse af færdselsloven og andre særlove	Ingen viden	Reduktion
- Fængselsdage	Ingen viden	Reduktion
Øvrige offentlige ydelser og aktiviteter		
- Øvrige offentlige ydelser og aktiviteter	Ingen viden	Forøgelse

Anm.: **Grøn** tekst angiver, at konsekvensen har en (forventet) positiv budgetøkonomisk betydning for det offentlige.
Gul tekst angiver, at konsekvensen ikke (forventes) at have nogen budgetøkonomisk betydning for det offentlige.
Rød tekst angiver, at konsekvensen har en (forventet) negativ budgetøkonomisk betydning for det offentlige.

4. anbefalede konsekvenser

På baggrund af kvalificeringen af konsekvenser i kapitel 3 er der udarbejdet en liste over offentlige ydelser og aktiviteter i SØM med anbefalinger til, hvorvidt de bør medtages i forbindelse med beregninger af indsatser i SØM for børn og unge med bekymrende skolefravær, jf. tabel 4.1. Desuden fremgår det, hvis der er opmærksomhedspunkter, man som bruger bør have for øje i forbindelse med anvendelse af konsekvenser til beregninger af indsatser i SØM for delmålgrupper af børn og unge med bekymrende skolefravær.

Tabel 4.1
Anbefaling til konsekvenser, der bør medtages i forbindelse med beregninger af indsatser i SØM for børn og unge med bekymrende skolefravær

Offentlig ydelse/aktivitet	Anbefaling	Opmærksomhed
Grundskole		
- Grundskole 0.-9. klasse, almen	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for børn og unge med langvarigt bekymrende skolefravær og børn og unge med kognitive funktionsnedsættelser som eksempelvis autisme og ADHD.
- Grundskole 10. klasse, almen	Medregnes ikke	
- Specialundervisning inkluderet i almenklasse	Medregnes	
- Specialundervisning i specialklasse	Medregnes	
- Specialskole	Medregnes ikke	
Uddannelse		
- Forberedende uddannelsesstilbud	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for børn og unge, der ikke har et langvarigt bekymrende skolefravær.
- Særlig tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU)	Medregnes ikke	
- Ordinær ungdomsuddannelse	Medregnes	
- Videregående uddannelse	Medregnes	
- Statens uddannelsesstøtte mv.	Medregnes	
Beskæftigelse		
- Skat af indkomst	Medregnes	
Indkomstoverførsler		
- Uddannelseshjælp	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for børn og unge, der ikke har et langvarigt bekymrende skolefravær.
- Kontanthjælp	Medregnes	
- Øvrige midlertidige indkomstoverførsler	Medregnes	
- Førtidspension mv.	Medregnes	

(tabellen fortsættes på næste side)

Kvalificering af konsekvenser i SØM – Børn og unge med bekymrende skolefravær

Offentlig ydelse/aktivitet	Anbefaling	Opmærksomhed
Beskæftigelsesindsatser		
- Vejledning og opkvalificering	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for børn og unge, der ikke har et langvarigt bekymrende skolefravær.
- Løntilskud	Medregnes	
- Fleksløntilskud	Medregnes	
- Mentorstøtte	Medregnes	
- Øvrige beskæftigelsesrettede indsatser	Medregnes ikke	
Sundhedsydelse		
- Primær sundhedsvæsen, almen praksis	Medregnes	
- Primær sundhedsvæsen, psykiater	Medregnes	
- Primær sundhedsvæsen, psykolog	Medregnes	
- Primær sundhedsvæsen, fysioterapeut	Medregnes ikke	
- Primær sundhedsvæsen, øvrige specialer	Medregnes ikke	
- Somatisk ambulanssygehuskontakt	Medregnes ikke	
- Somatisk skadestuekontakt	Medregnes ikke	
- Somatisk sygehusindlæggelse	Medregnes ikke	
- Psykiatrisk ambulanssygehuskontakt	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for børn og unge med psykiske vanskeligheder.
- Psykiatrisk skadestuekontakt	Medregnes	
- Psykiatrisk sygehusindlæggelse	Medregnes	
- Tilskud til receptpligtig medicin, psykofarmaka	Medregnes	
- Tilskud til receptpligtig medicin, øvrige lægemidler	Medregnes ikke	
Sociale indsatser og ydelser		
- Forebyggende indsatser, 0-17 år	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for udsatte børn og unge samt børn og unge med langvarig bekymrende skolefravær.
- Hjemmebaserede foranstaltninger, 0-17 år	Medregnes	
- Anbringelse i slægt og netværk, 0-17 år	Medregnes ikke	
- Anbringelse i familiepleje, 0-17 år	Medregnes ikke	
- Anbringelse på institution, 0-17 år	Medregnes ikke	

(tabellen fortsættes på næste side)

Kvalificering af konsekvenser i SØM – Børn og unge med bekymrende skolefravær

Offentlig ydelse/aktivitet	Anbefaling	Opmærksomhed
Sociale indsatser og ydelser (fortsat)		
- Hjemmebaserede foranstaltninger, 18-22 år	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for udsatte børn og unge samt børn og unge med langvarig bekymrende skolefravær.
- Anbringelse i slægt og netværk, 18-22 år	Medregnes ikke	
- Anbringelse i familiepleje, 18-22 år	Medregnes ikke	
- Anbringelse på institution, 18-22 år	Medregnes ikke	
- Alkoholbehandling	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for udsatte børn og unge samt børn og unge med langvarig bekymrende skolefravær.
- Stofmisbrugsbehandling	Medregnes	
- Herberg og forsorgshjem	Medregnes	
- Socialpædagogisk støtte i eget hjem	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for udsatte børn og unge samt børn og unge med langvarig bekymrende skolefravær.
- Midlertidige botilbud	Medregnes ikke	
- Længerevarende botilbud	Medregnes ikke	
- Botilbudslignende tilbud	Medregnes ikke	
- Aktivitets- og samværstilbud samt beskyttet beskæftigelse	Medregnes ikke	Konsekvenserne må forventes at være større for udsatte børn og unge samt børn og unge med langvarig bekymrende skolefravær.
- Tilskud til personlig og praktisk hjælp	Medregnes ikke	
- Borgerstyret Personlig Assistance (BPA)	Medregnes ikke	
- Ledsageordning mv.	Medregnes ikke	
- Tabt arbejdsfortjeneste	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for udsatte børn og unge samt børn og unge med langvarig bekymrende skolefravær.
- Merudgiftsydelse til børn	Medregnes ikke	
- Merudgiftsydelse til voksne	Medregnes ikke	
- Hjælp til enkeltudgifter og flytning	Medregnes	
- Øvrige kontante ydelser i særlige tilfælde	Medregnes	
- Boligstøtte	Medregnes	
Politi, retsvæsen og kriminalforsorg		
- Dom for volds- og sædelighedsforbrydelser	Medregnes	Konsekvenserne må forventes at være større for udsatte børn og unge samt børn og unge med langvarig bekymrende skolefravær.
- Dom for indbrud, tyveri og hærværk	Medregnes	
- Dom for overtrædelse af færdselsloven og andre særlove	Medregnes	
- Fængselsdage	Medregnes	

5. Referencer

- Attwood, G., & Croll, P. (27. November 2006). Truancy in secondary school pupils: prevalence, trajectories and pupil perspectives. *Research Papers in Education*, s. 467-484.
- Balfanz, R., Herzog, L., & Mac Iver, D. J. (5. December 2007). Preventing Student Disengagement and Keeping Students on the Graduation Path in Urban Middle-Grades Schools: Early Identification and Effective Interventions. *Educational Psychologist*, s. 223-235.
- Benjaminsen, L., & Enemark, M. H. (2017). *Veje inde og ud af hjemløshed. En undersøgelse af hjemløshedens forløb og dynamik*. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Brøndum, B. (2018). *DST Analyse - Hvordan går det udsatte børn og unge?* Danmarks Statistik. Børne- og Undervisningsministeriet. (2023). *Baggrund: Regler om fravær i folkeskolen*. Hentet fra Børne- og Undervisningsministeriet: <https://www.uvm.dk/folkeskolen/organisering-og-ledelse/forældrenes-rolle/fravaersregler-i-folkeskolen/baggrund>
- Børne- og Undervisningsministeriet. (2023). *Om særlig tilrettelagt ungdomsuddannelse (stu)*. Hentet fra Børne- og Undervisningsministeriet: <https://www.uvm.dk/saerligt-tilrettelagt-ungdomsuddannelse/om-stu>
- Børns Vilkår & Egmont Fonden. (2020). *Skolens tomme stole. Skolefravær set fra barnets perspektiv*. Børns Vilkår & Egmont Fonden.
- Børns Vilkår. (2023). *Skolefravær løses i fællesskab*. Hentet fra Børns Vilkår: <https://bornsvilkar.dk/skolefravaer/kommune/#video>
- Børns Vilkår og TrygFonden. (2023). *Svigt af børn i Danmark. Status 2023*. Børns Vilkår og TrygFonden.
- EMU - Danmarks Læringsportal. (2020). *Inddragelse af elever som vej til et inkluderende læringsmiljø*. Hentet fra EMU - Danmarks Læringsportal: <https://emu.dk/grundskole/undervisningsmiljoe/inkluderende-laeringsfaelleskaber/inddragelse-af-elever-som-vej-til>
- EMU - Danmarks Læringsportal. (2021). *Anbragte børns og unges skolegang er livsvigtig for deres fremtid*. Hentet fra EMU - Danmarks Læringsportal: <https://emu.dk/grundskole/saerlige-elevgrupper/anbragte-boern-og-unge/anbragte-boerns-og-unges-skolegang-er>
- EMU - Danmarks Læringsportal. (2021). *Kvalitet i undervisningen – hvad er det, og hvordan kan man arbejde med det?* Hentet fra EMU - Danmarks Læringsportal: <https://emu.dk/grundskole/paedagogik-og-didaktik/dannelse-i-skolen/kvalitet-i-undervisningen-hvad-er-det-og>
- EMU - Danmarks Læringsportal. (2022). *Hvem er børnene i udsatte positioner?* Hentet fra EMU - Danmarks Læringsportal: EMU - Danmarks Læringsportal
- EVA - Danmarks Evalueringsinstitut. (2019). *Inspiration til arbejdet med elevtrivsel*. EVA - Danmarks Evalueringsinstitut.
- EVA - Danmarks Evalueringsinstitut. (2022). *Børn i udsatte positioner i dagtilbud - National kortlægning af kommuners understøttende arbejde*. EVA - Danmarks Evalueringsinstitut.
- Jacobsen, R. H., & Nandrup, A. B. (2023). *Økonomiske konsekvenser af at styrke udsatte børn og unges udgangspunkt for voksenlivet*. København: VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter.
- Jørgensen, P. S. (september 2023). *Trivsel*. Hentet fra Den Store Danske: <https://denstoredanske.lex.dk/trivsel>
- Klinge, L. (2018). *Relationskompetence*. Aarhus Universitetsforlag.

- Knage, F. S., & Kousholt, D. (Februar 2023). Hvad er årsagerne til langvarigt bekymrende fravær? *Pædagogisk indblik*, s. 12-23.
- Knudsen, M. H., Møller, S. Ø., & Graham, M. (2023). *Problematisk skolefravær og skoleværing*. Aarhus: Metodecenteret.
- Kristensen, N., Jensen, V. M., & Krassel, K. F. (2020). *Panelanalyse af bekymrende skolefravær*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Lomholt, J. J., Johnsen, D. B., Silverman, W. K., Heyne, D., Jeppesen, P., & Thastrum, M. (6. April 2020). Feasibility Study of Back2School, a Modular Cognitive Behavioral Intervention for Youth With School Attendance Problems. *Frontiers in Psychology*, s. 586.
- Lund, G. E. (2021). *Fra fravær til fællesskab. Hvad kan skolen gøre?* Aarhus Universitetsforlag.
- Nielsen, K., & Thastum, M. (2023). School Absence Seen From a School Perspective and a Parent Perspective. (*endnu ikke publiceret*).
- Rambøll. (2021). *Anbragte børn og unges faglige progression*,. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.
- Retsinformation. (2023). *Barnets lov*. Hentet fra Retsinformation: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2023/721>
- Social- og Boligstyrelsen. (2022). *Børn med bekymrende skolefravær*. Hentet fra Social- og Boligstyrelsen: <https://sbst.dk/boern/forebyggelse-og-tidlig-indsats/maalgrupper/boern-med-bekymrende-skolefravaer>
- Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. (2023). *Vejledning til bekendtgørelse om elevers fravær fra undervisningen i*. Hentet fra Retsinformation: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2023/9008>
- Sundhedsstyrelsen. (2024). *Mental sundhed*. Hentet fra Sundhedsstyrelsen: <https://www.sst.dk/da/viden/Forebyggelse/Mental-sundhed/Mental-sundhed-blandt-boern-og-unge>
- Thastum, M., Johnsen, D. B., & Lomholt, J. J. (2019). Skolefravær: udbredelse og forståelser. I M. J. Andersen, L. Berthelsen, T. B. Fisker, M. F. Hansen, H. R. Hansen, T. Havik, . . . M. Thastum, *Skolens fraværende børn: årsager og indsats* (s. 11-26). Dafolo.
- Vinnerljung, B., Berlin, M., & Hjern, A. (2010). Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn. I *Social Rapport 2010* (s. 227-266). Socialstyrelsen.

Bilag A: Litteratursøgning

Nedenfor fremgår en liste over de norske, svenske og internationale kilder, der er blevet gennemgået i forbindelse med litteratursøgning til kvalificering af konsekvenser i SØM for børn og unge med bekymrende skolefravær.

Norske hjemmesider og databaser:

- Utdanningsforskning (utdanningsforskning.no)
- Velferdsforskningsinstituttet NOVA (oslomet.no/om/nova, oda.oslomet.no)
- Oria – Universitetsbiblioteket i Oslo og norske fagbiblioteker (bibsys-almaprimo.hogstet.exlibrisgroup.com/primo-explore/search?vid=UIO&lang=no_NO)
- IDUNN – Scandinavian University Press (idunn.no)

Svenske hjemmesider og databaser:

- Magelungen (magelungen.com)
- Skoleporten (skolporten.se)
- Socialstyrelsen (socialstyrelsen.se)
- DiVA – Digitale Vetenskapliga Arkivet (divaportal.org/smash/search.jsf?dswid=-5656)
- Libris – Den svenske nationalbibliografi (libris.kb.se)
- SwePub (swepub.kb.se)

International databaser (web.s.ebscohost.com/ehost/search/selectdb?vid=0&sid=a99db6c8-5fbb-4249-92a0-c139fcb7b621pct.40redis):

- APA PsycInfo
- CINAHL
- ERIC
- SocIndex
- Social Work Abstracts
- Web of Science

Litteratursøgningen gav i alt 112 publikationer. Publikationerne er blevet gennemgået med henblik på at vurdere relevans i forhold til at basere sig på kvantitativ viden og belyser progression for børn og unge med bekymrende skolefravær. Gennemgangen har resulteret i 3 relevante publikationer.

De 3 publikationer, der er blevet vurderet relevante i forhold til kvalificering af konsekvenser for børn og unge med bekymrende skolefravær, fremgår af tabel A.1.

Tabel A.1

Oversigt over relevante publikationer i forhold til kvalificering af konsekvenser for børn og unge med bekymrende skolefravær

Publikationsnummer	Reference
1	Balfanz, R., Herzog, L., & Mac Iver, D. J. (2007). <i>Preventing student disengagement and keeping students on the graduation path in urban middle-grades schools: Early identification and effective interventions</i> . Educational Psychologist, 42(4), 223-235.
2	Attwood, G., & Croll, P. (2006). <i>Truancy in secondary school pupils: Prevalence, trajectories and pupil perspectives</i> . Research papers in education, 21(4), 467-484.
3	Lomholt, J. J., Johnsen, D. B., Silverman, W. K., Heyne, D., Jeppesen, P., & Thastum, M. (2020). <i>Feasibility study of Back2School, a modular cognitive behavioral intervention for youth with school attendance problems</i> . Frontiers in psychology, 11, 586.

I tabel A.2 fremgår en oversigt over, hvilke konsekvensområder i SØM de relevante publikationer indeholder viden om.

Tabel A.2

Oversigt over konsekvensområder i SØM, som de relevante publikationer indeholder viden om

Konsekvensområder	Publikationsnummer fra tabel A.1
Grundskole	1
Uddannelse	2
Skat af indkomst	2
Indkomstoverførsler	-
Beskæftigelsesindsats	-
Sundhedsydelser	3
Sociale indsatser og ydelser	-
Politi, retsvæsen og kriminalforsorg	-
Øvrige offentlige ydelser og aktiviteter	-

Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk